

อุตสาหกรรมขณะนั้นส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution Industries)

หลังการพัฒนาภายใต้กรอบแผนพัฒนาฉบับที่ 1-2 ปรากฏว่าประเทศไทยประสบผลสำเร็จในรูปของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาในช่วงแรกนี้ก่อให้เกิดการกระจุกตัวของความเจริญในบริเวณกรุงเทพและปริมณฑล ตลอดจนพื้นที่ภาคกลาง เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ภูมิภาคอื่นมีลักษณะล้าหลัง และมีความแตกต่างของรายได้ระหว่างภาค ความแตกต่างระหว่างภาคเกิดขึ้นในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของไทยมีอัตราการเติบโตของ GRP สูงถึง ประมาณร้อยละ 8 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2515 : 89) ที่มาของความเหลื่อมล้ำนี้เป็นผลมาจากนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution Industries) ซึ่งมีลักษณะการผลิตเพื่อตลาด ผู้ลงทุนจึงต้องหาแหล่งที่ดึงดูดการลงทุนที่ตลาดใหญ่ บริเวณกรุงเทพและปริมณฑลจึงเป็นแหล่งที่ตั้งเหมาะสมสำหรับการผลิตดังกล่าว นอกจากนี้กรุงเทพฯ ยังได้เปรียบในเชิงที่ตั้งอื่น ๆ อีก เช่น เป็นที่รวมของโครงสร้างพื้นฐานที่ประกอบด้วยท่าเรือ สนามบิน ศูนย์กลางสื่อสาร และระบบโครงข่ายคมนาคม ถนน รถไฟ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เช่น ศูนย์การค้า ศูนย์การแพทย์ ตลอดจนศูนย์กลางการบริหารของรัฐ และการเงินของประเทศ ด้วยปัจจัยเหล่านี้ กรุงเทพและปริมณฑล จึงเป็นแหล่งที่สามารถก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ (กฤษ เพิ่มทันจิตต์และคณะ 2530 : 59-61)

ความไม่เท่าเทียมกันของการพัฒนาระหว่างภาคที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระบวนการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจในแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2519 : 8) มีแผนหลักมุ่งส่งเสริมการกระจายผลประโยชน์การพัฒนาไปยังภูมิภาคอื่นของประเทศ โดยมีเป้าหมายลดความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชากรเมืองและประชากรชนบท ควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยรวม และด้วยข้อเสนอแนะของนักวิชาการจากธนาคารโลก (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(BIO) 2519 : 9) รัฐได้เปลี่ยนแปลงแนวโน้มอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าแต่เดิมที่มุ่งตลาดภายในประเทศไปสู่การผลิตเพื่อการส่งออก ได้ปรากฏผลก็คือหลังการพัฒนาตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 ผ่านไป การผลิตและการขยายตัว ส่วนใหญ่ยังคงเพิ่มขึ้นในบริเวณกรุงเทพและภาคกลาง ในขณะที่เศรษฐกิจภาคอื่น ๆ มีปัญหาโครงสร้างการผลิตเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม การเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมมีอัตราเพิ่มขึ้น

เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 7 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2520 : 86)

จากความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ทำให้แนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2519 : 27) มุ่งเน้นการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เพื่อลดความแตกต่างทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ พร้อมไปกับการส่งเสริมกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Oriented Industrialization) และได้พยายามใช้มาตรการต่าง ๆ ที่จะกระจายแหล่งอุตสาหกรรมออกไปจากกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้รัฐบาลยังได้เสนอมาตรการระยะยาวประการหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2520 : 107) เพื่อเร่งการส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมบริการและบริการขั้นในชนบทของภาคต่าง ๆ และเร่งการปรับปรุงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเร่งรัดการพัฒนาเมืองหลักในส่วนภูมิภาค รวมทั้งการพัฒนาระบบชุมชนขนาดกลางในภาคต่าง ๆ ให้เป็นศูนย์กลางทางด้านบริการหลัก

อย่างไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 4 ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาค คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำเสนอในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ว่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520 หน้า 107) ความแตกต่างระหว่างภูมิภาคและระหว่างเมืองกับชนบทยังคงมีอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังคงรวมศูนย์อยู่ในภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณกรุงเทพมหานคร แบบแผนการเติบโตเป็นเมืองมีความไม่สมดุลย์มากขึ้น ประชากรและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีอัตราเติบโตเร็วกว่าเมืองอื่น ๆ ของประเทศ คณะกรรมการฯ ได้บ่งชี้สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาข้างต้นนั้นว่า เนื่องมาจาก :-

- 1) โครงสร้างการผลิตของเศรษฐกิจภูมิภาคส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาเกษตรกรรม อุตสาหกรรมผลิตและบริการ โดยรวมตัวอยู่ในบริเวณพื้นที่ภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ
- 2) แบบแผนชุมชนมีลักษณะ เป็นชุมชนชนบท ประชากรกว่า 80% อยู่ในพื้นที่ชนบท แบบแผนการย้ายถิ่น เป็นไปเพื่อแสวงหาที่ทำกินใหม่
- 3) กระบวนการ เป็นเมืองที่ไม่สมดุลย์ โดยมีกรุงเทพฯ เมืองเดียวที่มีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วกว่าเมืองในภูมิภาคอื่น มีสาเหตุจากการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

ปัญหาความแตกต่างระหว่างพื้นที่ที่ได้สะสมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ๆ กลายเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดแนวทางของแผนพัฒนาฉบับต่อ ๆ มา ดังแนวทางของแผนพัฒนาฯ

ฉบับที่ 5 ที่กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งที่จะแก้ไขความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาคในแผนพัฒนา ฉบับที่ 5 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 11) รัฐได้กำหนดนโยบายพัฒนาพื้นที่และพัฒนาเมืองระดับชาติ เพื่อเป้าหมายการกระจายความเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยได้คัดเลือกพื้นที่เฉพาะ 5 แห่ง และเมืองศูนย์กลางภาค (Regional Urban Centers) ในส่วนภูมิภาคให้เข้ามามีส่วนเสริมแผนงานปรับโครงสร้างการผลิตและกระจายแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม พื้นที่เฉพาะ 5 แห่งที่ถูกเลือก เพื่อเร่งรัดพัฒนา ประกอบด้วย พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ภาคตะวันตกและพื้นที่ตลอดแนวชายฝั่งตะวันตก ภาคเหนือตอนบน ภาคอีสานตอนล่าง และจังหวัดชายทะเลภาคใต้ ในบรรดาพื้นที่เฉพาะ 5 แห่งนี้ พื้นที่ที่ได้รับการสนใจและกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบัน คือ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก แผนพัฒนาฉบับที่ 5 ได้กล่าวถึงความสำคัญและพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกว่า "...พื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วย จ.ชลบุรี จ.ระยอง และ จ.ฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และต่อการขจัดความแตกต่างระหว่างพื้นที่ ตามนโยบายพัฒนาพื้นที่และระบบชุมชน เมืองโดยจะได้รับการพัฒนาให้เป็น "แหล่งอุตสาหกรรมหลัก" ของประเทศในอนาคต รัฐมุ่งหวังว่าการพัฒนาพื้นที่นี้จะมีส่วนช่วยกระจายอุตสาหกรรมไม่ให้อักรวมตัวกันตามบริเวณกรุงเทพมหานคร และจะ เป็นการพัฒนาภาคตะวันออกให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างได้ผลยิ่งขึ้น และยังเป็นการพัฒนาเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างพื้นที่สามจังหวัดกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 : 130)

เมื่อพิจารณาภาพรวมของการพัฒนาของไทยในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 1-5 นับว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จอย่างสูงในด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7 ต่อปี นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตจากที่เคยพึ่งพาภาคเกษตรอย่างมากในอดีต มาเป็นการพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยพิจารณาจากสัดส่วนของผลผลิตในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในช่วงปลายแต่ละแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1-5 (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 สัดส่วนของผลผลิตในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ใน
ระยะสิ้นสุดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-5

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	สัดส่วนต่อ GDP					
	2509 (แผนฯ1)	2514 (แผนฯ2)	2519 (แผนฯ3)	2524 (แผนฯ4)	2529 (แผนฯ5)	2530 (แผนฯ6) (ปีแรก)
เกษตรกรรม	33.7	26.9	24.1	20.4	19.3	17.6
เหมืองแร่	1.7	2.9	2.3	2.4	2.3	2.3
อุตสาหกรรม	13.6	16.9	21.0	21.7	21.5	22.2
การก่อสร้าง	5.4	5.1	4.2	4.5	3.9	3.9
ไฟฟ้าและน้ำประปา	0.9	1.2	1.6	2.1	2.7	2.8
การคมนาคมและ การขนส่ง	6.9	6.3	5.9	6.5	7.3	7.4
การค้าปลีกและ การค้าส่ง	18.1	16.5	16.9	17.3	16.4	17.1
การธนาคาร	3.4	2.6	2.5	2.6	2.9	3.0
ที่อยู่อาศัย	3.6	5.6	5.3	4.7	4.4	4.3
การบริหารราชการ	4.3	4.5	4.7	5.3	5.3	5.2
การบริการ	8.4	11.6	11.5	12.6	13.9	14.2

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตามตารางที่ 1.1 เห็นได้ว่าในช่วงปลายแต่ละแผนพัฒนาฯ สาขาเกษตรกรรมมี
สัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติลดลงในขณะที่สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเพิ่มมากยิ่งขึ้น
นอกจากนี้ สินค้าอุตสาหกรรมยังเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการส่งออกแทนสินค้าเกษตรมากขึ้น เป็น
ลำดับอีกด้วยตามตัวเลขที่ปรากฏในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 โครงสร้างการส่งออกในระยะปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-5

หมวด	สัดส่วนมูลค่าการส่งออก					
	2509	2514	2519	2524	2529	2530
1. ผลิตผล เกษตร	76.9	62.6	51.8	47.7	34.0	27.8
2. ผลิตภัณฑฺ์ประมง	1.8	2.9	4.4	4.3	6.4	6.1
3. ผลิตผลป่าไม้	2.2	1.5	1.7	0.1	0.3	0.3
4. ผลิตผลเหมืองแร่	11.6	13.7	6.7	7.7	2.7	2.0
5. ผลิตผลอุตสาหกรรม	3.8	10.0	26.0	35.8	55.3	62.7
6. อื่น ๆ	3.9	9.3	9.3	4.3	1.3	1.1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพรวมเหล่านี้ อธิบายถึงความสำคัญที่เพิ่มมากขึ้นของสาขาอุตสาหกรรมต่อ เศรษฐกิจไทย และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐมีนโยบายพัฒนาต่อมาในรูปของการพยายามปรับโครงสร้างการผลิต โดยเน้นสาขาอุตสาหกรรมเป็นหลัก หรือการนำประเทศไปสู่ความเป็นประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialization Countries : Nics) ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ธรรมชาติของการพัฒนาประเทศไปตามแนวนโยบายที่ต้องการนำประเทศไปสู่ความเป็นประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ได้ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเห็นได้จากโครงการในพื้นที่เน้นสาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นหลัก และมีการจัดระบบความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมพื้นฐานและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ตลอดจนความเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่น ๆ ด้วยเสมือนเป็นการสร้างจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะสามารถเชื่อมโยงการพัฒนาไปในพื้นที่อื่น ๆ ได้ในระยะยาวต่อไป ดังจะเห็นได้จากการกำหนดเป้าหมายโครงการฯ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 6)

- 1) เป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ตามนโยบายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5
- 2) เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ให้มีความสมบูรณ์ในตัวเอง

3) เป็นการเสนอทางเลือกแหล่งที่ตั้งให้กับอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคต โดยไม่ต้องอยู่ในบริเวณกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เป็นการชลอการเติบโตและบรรเทาความแออัดของกรุงเทพมหานครลงได้

4) บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก จะกลายเป็นศูนย์อุตสาหกรรมใหม่ และแหล่งสร้างงานที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ

5) ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะเป็นประตูทางออกให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอันที่จะส่งสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานครอีกต่อไป

หลังจากที่คณะที่ปรึกษา Coopers & Lybrand associates ได้ทำการวิเคราะห์ทางเลือกกลยุทธ์พื้นที่ต่าง ๆ (alternative spatial strategies) ได้ให้ข้อเสนอแนะในขั้นต้นว่า แนวทางที่จะก่อให้เกิดขอบข่ายการเติบโตได้อย่างจริงจังต่อพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการเติบโตแบบหลายศูนย์ควบคู่กับการพัฒนาศูนย์กลางชุมชนเมืองในอดีต จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในบริเวณมาบตาพุดและแหลมฉบัง รวมทั้งการพัฒนาในขอบเขตจังหวัดชลบุรี (Coopers & Lybrand associates 1981 : 259-270) จากข้อเสนอแนะนี้ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้กำหนดอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่เป้าหมายรวมทั้งการลงทุนของรัฐดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2526 : 21-22)

"1) บริเวณมาบตาพุด ตั้งอยู่ทางตะวันตกของจังหวัดระยอง กำหนดให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้แก๊สธรรมชาติ ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตรวมถึงอุตสาหกรรมหลักบริเวณมาบตาพุด ได้แก่โรงแยกแก๊สธรรมชาติ ปู๋ยเคมี ปิโตรเคมี โขดฯ แอช และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น อุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้างต่าง ๆ โดยรัฐจะจัดระบบบริการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกสำหรับอุตสาหกรรมมาบตาพุดสามารถรับเรือขนาด 120,000 ตัน เทียบท่าได้ นิคมอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด ท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายมายังแหล่งอุตสาหกรรมมาบตาพุด ทางรถไฟแยกจากสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบไปยังแหล่งอุตสาหกรรมมาบตาพุด เคหะชุมชนสำหรับแรงงานอุตสาหกรรมและบริการต่อเนื่องระบบถนน ระบบสื่อสารโทรคมนาคมต่าง ๆ ที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงภายในประเทศได้ และการควบคุมและป้องกันด้านมลภาวะจากสิ่งแวดล้อม

2) บริเวณแหลมจะบัง จังหวัดชลบุรี กำหนดให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมเบาและเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกได้แก่ การแปรรูปอาหารสัตว์ ผลิตอาหารสัตว์ อิเล็กทรอนิกส์ แปรรูปยาง ของเล่น เครื่องกีฬา อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์และอื่น ๆ โดยรัฐจะก่อสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้น ดังนี้คือ ท่าเรือพาณิชย์แหลมจะบังที่สามารถรับเรือขนาด 120,000 ตัน เทียบท่าได้ นิคมอุตสาหกรรมแหลมจะบังและเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำหนองค้อมายังบริเวณแหลมจะบัง ทางรถไฟแยกจากสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบไปยังแหลมจะบัง และระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่จำเป็นอื่น ๆ เช่นเดียวกับบริเวณมาบตาพุด

3) บริเวณเมืองพัทยา กำหนดให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และศูนย์กลางธุรกิจและพาณิชย์ สำหรับสนับสนุนการพัฒนาด้วย

4) บริเวณสัตหีบ กำหนดให้มีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ให้ปรับปรุงท่าเรือสัตหีบ และสนามบินอู่ตะเภา เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ในขณะที่เดียวกันก็จะ เป็นศูนย์กลางของขอบข่ายถนน เชื่อมโยงพื้นที่ชายฝั่งทะเลและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแนวทางผสมระหว่างการผลิตที่ใช้ทุนจำนวนมาก (capital intensive production) กับการผลิตที่ใช้แรงงานจำนวนมาก (Labor intensive production) เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยที่รัฐบาลจะให้ความสำคัญการผลิตอุตสาหกรรมหนักก่อน เพื่อให้การพัฒนาเริ่มต้นนี้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องและกิจการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และในระยะแรกของการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น รัฐบาลจะทำหน้าที่จัดหาและสร้างโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสาธารณูปโภค สาธารณูปการพื้นฐานที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของโครงการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ความคู่ไปกับการร่วมลงทุนกับ เอกชนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องใช้ เงินลงทุนสูงบางโครงการ"

อย่างไรก็ตาม ความหวังใหม่ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้มีบทบาทตามที่กล่าวมาข้างต้นจะต้องใช้เวลาตลอดโครงการยาวนาน เนื่องจาก เป็นโครงการขนาดใหญ่ โดยเฉพาะโครงการทางด้านอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง การดำเนินการแต่ละขั้นตอนจึงต้องผ่านการพิจารณาอย่างละเอียดและต้องการความพร้อมรับในหลาย ๆ ด้าน และเป็นที่ยอมรับกันดีว่าระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา นับจากเริ่มวางแผนโครงการนี้ แผนการต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในแผนหลักมีความ เป็นไปได้ล่าช้ากว่ากำหนดการเดิม แม้ว่าจะปรากฏสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

ทางเศรษฐกิจอย่างมากและรวดเร็วในพื้นที่โครงการฯ โดยเฉพาะช่วง 3 ปีที่ผ่านมา อาทิ เช่น การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดิน การขยายตัวอย่างมากในกิจกรรมก่อสร้างที่พักอาศัย การไหลเข้าของแรงงานจากภูมิภาคอื่น เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวนี เกิดจากการขยายตัวโดยตรงที่รัฐลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคสาธารณูปการในพื้นที่ อีกส่วนหนึ่งเป็นการขยายตัวที่เป็นผลต่อเนื่องจากส่วนแรก เช่น สาขาการค้า พาณิชยกรรมและบริการต่าง ๆ เป็นต้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวสอดคล้องกับที่รัฐคาดหวังไว้ แต่ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงด้านดีทางเศรษฐกิจเหล่านี้มีปรากฏการณ์แฝงที่น่าสนใจ สืบเนื่องจากการที่ราคาที่ดินในสามจังหวัดสูงขึ้นอย่างมากที่ดินถูกเปลี่ยนมือไปสู่ นักเก็งกำไรที่ดินบ้าง นักลงทุนอุตสาหกรรมจากนอกพื้นที่บ้าง หรือแม้แต่ นักลงทุนต่างชาติ ลักษณะที่ว่ามันบ่งชี้ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินหรือประเภทกิจกรรมไปสู่กิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจที่สูงกว่า ซึ่งนับนี้จะส่งผลต่อสาขาการเกษตร

การที่กระแสการพัฒนาในพื้นที่ผันแปรไปสู่สาขาอุตสาหกรรมและบริการอย่างมากในขณะนี้ ทำให้สาขาเกษตรถูกลดบทบาทลงแล้วโดยปริยายและมากยิ่งขึ้นทุกขณะ ซึ่งจะมีผลต่อไปยังอุตสาหกรรม เกษตรที่เกี่ยวข้องเนื่องกันด้วย สิ่งเหล่านี้สะท้อนผลกระทบทางลบของการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ที่มีต่อประชากรกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ ผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรที่จะต้องให้ความสนใจในการพัฒนาสาขาการผลิต เกษตรกรรมในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในระยะเปลี่ยนผ่านนี้ด้วย เพื่อช่วยผู้ที่อยู่ในสาขาการผลิตนี้ ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ได้และในขณะเดียวกัน ก็จะต้องปรับ เปลี่ยนการผลิตตลอดจนวิถีชีวิตให้รับกับระบบอุตสาหกรรมที่จะเกิดบนพื้นที่นั้นในอนาคต

ในทัศนะทางเศรษฐศาสตร์ภูมิภาค ความเชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิต และระหว่างพื้นที่ ล้วนเป็นความสัมพันธ์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความเจริญเติบโตแก่ภูมิภาคได้ ดังนั้นจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องศึกษาความ เชื่อมโยงของกิจกรรมทาง เศรษฐกิจสาขา เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เกษตรซึ่งเป็นกิจกรรมหลักในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อเป็นระบบข้อมูลที่สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนาสาขาการผลิตดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อมั่นว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่โดยตรงนอกเหนือไปจากนี้ยังมีส่วนสนับสนุนนโยบายของรัฐ ในอันที่จะลดความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทได้ในอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากการแลกเปลี่ยนปัจจัย-ผลผลิตระหว่างกิจกรรมโดยสร้างตารางการแลกเปลี่ยนปัจจัย-ผลผลิต (Transaction Table) ของพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ปี พ.ศ.2529 ตลอดจนศึกษาวิธีการดำเนินกิจกรรมในสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร
- 2) เพื่อศึกษาผลกระทบไปข้างหน้าและข้างหลัง (Forward & Backward Linkage) ของกิจกรรมต่างๆจากตารางการแลกเปลี่ยนปัจจัย-ผลผลิต และจัดลำดับกิจกรรมหรือสาขาการผลิตที่เหมาะสมที่จะส่งเสริมการพัฒนาเนื่องจากมีผลความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมสูง
- 3) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ในกิจกรรมสาขาเกษตร และอุตสาหกรรม-เกษตร โดยสังเคราะห์จากการศึกษาการไหลเวียนสินค้า โดยเฉพาะด้วยเส้นทางคมนาคมทางถนน และความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ในด้านแรงงาน
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางผสมผสานเชื่อมต่อการพัฒนาสาขาเกษตรและอุตสาหกรรม-เกษตรจากความสัมพันธ์ที่ค้นพบ 3 ประการข้างต้น ในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยจะก่อให้เกิดระบบข้อมูลและผลสรุปความสัมพันธ์ที่จะเป็นประโยชน์ในฐานะที่เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการกำหนดแนวทางเลือกหนึ่งที่จะส่งเสริมการพัฒนาสาขาเกษตรกรรม รวมทั้งอุตสาหกรรมเกษตรในระยะเปลี่ยนผ่านนี้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ในพื้นที่นี้ในอนาคต และหากพิจารณาผลสะท้อนในระยะยาว แนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการผสมผสานกับสาขาการผลิตหลัก เดิมคือ เกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรอย่างเหมาะสมจะเป็นแนวทางพัฒนาภูมิภาคที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตบนพื้นฐานของการค่อย ๆ ลดความแตกต่างระหว่างเศรษฐกิจเมืองและชนบท ซึ่งเป็นลักษณะการเติบโตที่สมดุลย์ในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก